

УДК 327

DOI <https://doi.org/10.30970/2307-1664.2019.25.20>

СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ІДЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЄДНОСТІ В КОНТЕКСТІ ТВОРЕННЯ СПІЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Святослав Мотрен

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра теорії та історії політичної науки
вул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна*

На основі теоретичних розробок розглянуто конкретні проекти з конструювання трансграничних ідентичностей, які сприяють трансформації політичних спільнот задля більшої їх відкритості. Передусім сфокусовано увагу на тих проектах, котрі вже продемонстрували обнадійливі результати, як, зокрема, успішне подолання меж між Заходом і Сходом на прикладі європейського регіону.

Так, проаналізовано один зі зразків, що ілюструють тенденції новітнього науково-політичного дискурсу, – конструювання європейської ідентичності. Представлено альтернативу доктрині, котра гарантувала безпеку від зовнішніх загроз шляхом закриття кордонів, – концепцію подолання спадщини минулого та запобігання новим війнам і конфліктам через поглиблення інтеграції між державами. Окреслено контекстуально-історичні підстави для напрацювань у рамках інтеграційної теорії. Провідні її напрями – соціологічний, (нео)інституціональний, конструктивістський – визнають пріоритетом змістове наповнення відносин між державними й недержавними учасниками інтеграційних процесів, роблять акцент на ідейно-ціннісному складнику міжсуб'єктної взаємодії. Власне, у «конструктивістському» аспекті проявляється пряма залежність успіхів, масштабів і напрямів інтеграції від нормативного стрижня, якісного ідеологічного контенту політичних програм. Тож завданням статті – обґрунтувати життєствердність принципів демократії, верховенства права, індивідуальної свободи, поваги до різноманіття, котрі й слугують ідейно-ціннісним підґрунтям інтеграційної практики в країнах ЄС.

Вражаючи успіхи європейської політично-економічної інтеграції протягом років «холодної війни» надихнули інтеграційні тенденції по всьому світу. Однак протягом останніх десятиліть виринуло достатньо викликів, здатних перекреслити досягнення європейської інтеграції. З-поміж них найбільш страхітливий пов'язаний із чинником ісламу (поділ на міграційній основі в багатьох європейських країнах): Європа дуже вразлива до захворювання націоналізмом, перед цим вірусом її теперішня «тілесна оболонка» може не встояти. Крім того, всередині Євросоюзу наявне контрастне різноголосся, що зумовлює круговерть закулісних сперечань і накладає відбиток на плин і кінцеву перспективу інтеграції.

Ключові слова: європейська інтеграція, соціетальна свідомість, ідентичність, демократія, гуманізм, пан'європейський і «східний» дискурс, цивілізаційна тожсамість.

Витоки концепту конструювання ідентичності походять від уявлення про наявність в організмах певних надприродних сил, котрі управляють життєвими потоками загалом і надають спільноті здатності до об'єднання (площина філософсько-політичної онтології). Русійні сили історії, відповідно до цього уявлення, наднаціональні за своєю сутністю. Будь-яка національна історія має свої неповторні, самобутні ознаки, однак найбільш повноцінно вона розкривається й може бути осмислена у зв'язку з історіями інших національних контекстів.

Ідентичність генерується в напрузі міжсуб'єктної взаємодії, набуває довершення в наборі значень, котрі суб'єкт випрацьовує щодо себе, аналізуючи вчинки інших учасників

інтерактивного процесу. Вирішальний чинник конституювання ідентичності, наприклад, спільноти, – визначення суб'єктом своїх зовнішніх меж, що забезпечує внутрішньосуб'єкту цілісність [2, с. 84]. Цьому передують формування уявлень суб'єкта про себе і своє ставлення до навколишнього світу. Озброївшись виробленими уявленнями, він приступає до освоєння соціального простору: ідентифікує інших суб'єктів, перевіряє їх на відповідність своїм принципам, визнає як «своїх» і «чужих», насамкінець підтверджує свою тожсамість. Тут помітно своєрідну кругову поруку: ідентичність є засобом комунікації й водночас її наслідком [1].

Колективна ідентичність відрізняється від особистісної так само, як соціальні явища відрізняються від індивідуальних: індивідуальна ідентичність залежить від емоційного сприйняття, колективну ж визначає факт належності до соціальної групи [3, с. 14]. Так, колективну ідентичність як соціальне явище належить вивчати на соціальному рівні: важливий не стільки індивідуальний життєвий досвід, скільки те, що індивіди сприймають як дещо спільне для всіх – мета, проблема, символ. Варто звернути особливу увагу на те, що колективна ідентичність значною мірою є уявним конструктом, виступає як стилізований соціальний феномен. Проте конститується не тільки уявним матеріалом, що лежить в її основі, а й також матеріалом, що перебуває поза нею, з яким вона імпліцитно пов'язана. Зовнішньою конститутивною силою ідентичності є мережа Інших.

Колективна ідентичність західного світу загалом і його окремих суб'єктів сконструйована значною мірою в зв'язку зі сприйняттям як свого Іншого східних цивілізацій, яскравих носіїв відмінної системи цінностей. Комунікативні практики між Європою, «Я» котрої складається як утілення західного менталітету, з одного боку, та Арабського халіфату, а згодом Османської імперії, що уособлюють лик мусульманського Сходу, і Росії – східної частини Європи, психологічного антиподу західної, – з іншого, відображають артикуляцію образу Сходу як Іншого стосовно ідентифікаційних конструктів Заходу.

Характеризуючи дух західноєвропейської ідентичності, найперше вартує наголосити на основоположних рисах західної психології загалом: критичності, скептицизмі, тяжінні до раціонального світобачення. Указаним характеристикам вони завдячують як своїй ментальній культурі, котра ґрунтується на старозавітній біблійській та античній духовній спадщині, так і досягненням у різних галузях науки й техніки. Проте конструкт європейської соціокультурної ідентичності містить і значно ширший сегмент – виплекання гуманістичної свідомості. Її підтримує кредо розмаїття та поваги до духовно-культурних традицій і надбань різних цивілізаційних складників мозаїки Об'єднаної Європи [4, с. 99].

Метою інтелектуального та політичного пошуку в переддень інтеграційних процесів у Європі потрібно було покласти край руйнівним війнам. Саме цій меті відповідає започаткування академічних дисциплін «політична наука» й «міжнародні відносини». Попри очевидну ідеалістичність висловлюваних міркувань, безперспективність, на думку представників реалістичного світобачення, спроб інституціонального облаштування поля міжсуб'єктної взаємодії, досвід Першої світової війни як безпрецедентного в новітній історії глобального конфлікту все ж підштовхував до посилення напрацювань у цьому напрямі. Насамперед потребувала альтернативи концепція «балансу сил», котра досі визначала систему міжсуб'єктних (майже виключно міждержавних) відносин та остаточно засвідчила свою нежиттєздатність у нових умовах. Як виявилося на піку індустріального буму, немає жодних механізмів контролю для дотримання цього балансу: коли один із суб'єктів виривається вперед, іншим бракує важелів стримування, інструменту врівноваження, аби протиставити йому щось навзаєм. Крім суто інтелектуальних, науково-теоретичних зацікавлень, вирішення потребувала цілком конкретна проблема, особливо загострена в період

між двома світовими війнами: подолання суперечностей між країнами, заспокоєння духу змагальності, заміна принципу протистояння на принцип співпраці. Навіть прибічники державоцентричного підходу визнали: система політичного порядку в Європі потребує якісної трансформації. Їхні теоретичні опоненти запропонували концептуальну основу для конструювання нового взірця європейської міжсуб'єктної взаємодії – інтегративну модель. Завдяки конструктивістським положенням достеменно інше трактування дістало поняття «реальності». Конфлікт більше не розглядали як внутрішньо притаманний міжнародній політиці, так само як не вважали його віддзеркаленням незмінно деструктивної природи суб'єкта. Системну анархію можна усунути шляхом розповсюдження ліберальних цінностей, стимулювання демократичних процесів, запровадження обігу вільної торгівлі. Та основне, що підтримуватиме дієвість норм, ідей та інститутів, артикульованих у лоні нормативної онтології, – це складання спільної ідентифікаційної конструкції, наповнення її взаємно значущими культурними смислами, що спонукатиме суб'єктів до очікуваного самовизначення [8, с. 41]. Наостанок дослідники-теоретики, стратеги-реформатори дійшли згоди: перетворення пан'європейського суспільно-політичного простору має бути здійснено на підставі утворення міжнародних організацій, надання органам міждержавного регулювання статусу суб'єктів міжнародного права. Так, у результаті інтенсивних пошуків інституціональних форм демократичного співжиття концепція об'єднання Європи набула конкретного змісту, була втілена в масштабних проектах ЄЕС – ЄС.

Витоки інтеграційного концепту походять із часів розвитку Римської імперії. Різниця сутності об'єднання між первинним задумом і теперішнім розумінням полягає в протилежних засновках – концепція *Pax Romana*, як і майже всі її подальші історичні аналогі-модифікації, ґрунтувалася на принципі забезпечення миру та уніфікації шляхом війни. Передумовою ж започаткування інституціонального каркасу європейської інтеграції було випрацювання ідейної платформи, котра б протиставляла альтернативну позицію агресивно-експансіоністським, тоталітарним концепціям. Стержень конструкції «Об'єднана Європа» підтримують максими ненасилля й гуманізму, артикульовані особливо старанно в міжвоєнну епоху. Тоді ж відбулася активізація формулювання гуманістичних ідей і пропозицій стосовно об'єднання Європи в точці перетину теорії й практики. Уперше з такого ракурсу ідею європейської інтеграції озвучив Р. Куденгофе-Калергі, один із найпалкіших і найпослідовніших її натхненників. Саме він підготував відповідний проект. Мотивації для проектування додавали дві фундаментальні підстави:

- 1) визнання Європи єдиним природним утворенням за багатьма параметрами, наявності в неї достатнього потенціалу для набуття світового лідерства;
- 2) неминучість конфлікту поміж суб'єктними ланками, неперервність міжусобиць, допоки не відбудеться докорінної трансформації з установленням єдиної політичної організації, що скріпить структурно увесь континентальний простір.

Тож насамперед, наполягав розробник проекту, необхідно досягти примирення між провідними потугами, зокрема Францією та Німеччиною, як запоруки для безперешкодної майбутньої реконструкції Європи. Адже саме суперництво за гегемонію, котре розпалювали дужі країни, спричиняло більшість війн упродовж тривалого періоду європейської історії. Воно ж і вилилося в результаті у Велику війну 1914–1918 рр. Також за гарантію спільки він визначив заснування європейської асоціації вугілля і сталі, у зв'язку з чим разом із послідовниками закликав тогочасних політичних лідерів докласти зусиль для втілення на такій основі пан'європейського концепту.

Виникнення та зміцнення в цю епоху тоталітарних режимів актуалізувало обґрунтування ініціативи щодо виключно добровільних, демократичних засад об'єднання

європейських держав і їхніх вільних народів. Основоположна константа – свобода вибору суверенних учасників. Надзвичайно промовистим видається факт відповідності тодішніх підстав європейської інтеграції сьогочасним світовим викликам:

- утрата впливу на глобальне політико-економічне становище внаслідок розпорощення своїх сил через внутрішні незгоди;
- конфедерація континентальної Європи – ефективний (і в принципі єдино можливий) спосіб протидії, конкурування з іншими суб'єктами світового впливу, зокрема США та Росією;
- ядром конфедеративного конструкту якнайкраще слугуватиме співпраця між усіма вимірами та на всіх рівнях суб'єктності.

Консолідації, генеруванню потужності нового федеративного об'єднання європейських держав мали б сприяти спільний ринок, стабілізація показника суспільного благополуччя, відновлення платоспроможного попиту. Протягом повоєнного десятиліття ідеї інтеграції широко розповсюджувалися урядовими колами, поволі інтеріоризувалися в громадській свідомості, були підхоплені активістами, представниками різних професійних зацікавлень на численних національних теренах. Опір чинили хіба що в закритих суспільствах. Усе ж, на жаль, далось взнаки те, що популяризація проекту об'єднаної Європи відбувалася в умовах потужних пропагандистських кампаній, сплеску фашистської та комуністичної ідеологій, провокованих їхніми агітаторами конфліктів, деструкційних акцій, а також запеклого протистояння між найвпливовішими державами, що неминуче позначилося на результативності зусиль його ініціаторів. Утім укинута зерна з часом таки дали посіви. Простежимо їх сходження.

На засіданні Ліги Націй, котре припало на 10-ту річницю підписання Версальського мирного договору, було офіційно представлено пропозицію щодо «налагодження тісного взаємозв'язку між народами, географічно згуртованими на мапі Європи» [5, с. 144]. Визначені задля реалізації цього проекту політичні кроки підтримали практично всі європейські держави. Однак того ж року стався перший фінансовий обвал, що ознаменував початок довготривалої та глибокої світової кризи, сумно відомої як «Велика депресія». Це збурило хвилю націоналізму, спричинило радикалізацію суспільних настроїв, поширення ізоляціоністських гасел і загартувало в скептицизмі стосовно здійсненності плану європейської інтеграції. До цього ж додалися драматичні події поточної політики, котрі калейдоскопом закрутилися в часово-просторовому вимірі Європи, – ремілітаризація промислових регіонів Франції та Німеччини, громадянська війна в Іспанії, окупація й аншлюс Австрії, розподіл Чехословаччини, агресія проти Польщі, що, зрештою, призвело до Другої світової війни [5, с. 145]. Так, відбиток похмурої політично-економічної ситуації пригасив перший порив об'єднаної Європи. Але натхненники-теоретики зберегли ідею, перенесли її за океан і звідти чекали настання сприятливих обставин для втілення.

Протягом 1940-х рр. у США практично всі політичні емігранти з Європи долучилися до підготування та публікування проекту Європейської федерації, котрий виконав функцію програмного документа щодо об'єднання вільних держав після війни. Знаковим для ухвалення відповідного рішення став Гаазький конгрес 1948 р., на якому було ґрунтовно вивчено й визначено інструменти інтеграції народів Європи в єдину організацію. Конгрес символізував поворотний момент перетворення уявлень суто філософського, морально-ідеалістичного характеру на конкретні практичні кроки. Виконавцями стали фахівці широкого спектру зайнятості, відповідальні за найважливіші сфери суспільного життя.

Доктрина Об'єднаної Європи містить основоположні пункти про забезпечення гарантій рівності, безпеки, суверенітету кожної з країн-учасниць, створення федеральних

органів юстиції для урегулювання міжсуб'єктних спорів, формування військового, митного, валютного альянсів і, що особливо цінно для акцентів дослідження, культивування спільного культурного світовідчуття – єдиної ідентичності, відповідно, з дотриманням прав національних, релігійних меншин. Серед ключових констант функціонування федеративного утворення «Нової Європи»:

- погамування необмеженого, анархічного суверенітету європейських націй, доповнення його (зміщення пріоритету) принципом поваги до спільних інтересів;
- демократична платформа – «raison d'être» для заснування спершу конфедерації, а згодом федерації європейських держав;
- відкритість для всіх державних суб'єктів, політичні системи котрих функціонують за демократичним принципом;
- наявність сили, здатної захистити європейські держави від будь-якої потенційної агресії;
- делегування певних суверенних прав, повноважень, аби здійснювати їх спільно;
- заснування органів міждержавного та наддержавного регулювання [7, с. 123–127].

Поволі Європа розпочала здійснення комплексу заходів економічної й політичної реабілітації. Цьому сприяли уведення плану Маршалла, створення Організації європейської економічної співпраці, об'єднання вугільної і сталеливарної промисловості. Формулі новітньої моделі європейської інтеграції відповідає узгодження прагматичного та гуманістичного кредо: підтримувати сукупність, з'єднану економічно-діловими узами, і виплекати спільноту співгромадян (згідно із задумом творення єдиної соціокультурної ідентичності). Дістало повноцінне втілення давнє зауваження Р. Куденгофе-Калергі: Європу об'єднує насамперед спільність долі [5, с. 147]. Нині ж під впливом глобалізації, у зв'язку з територіальним розширенням, інституціональними трансформаціями, запровадженням євровалюти, Євросоюз перетворюється на достеменно єдине державне утворення.

Європейська соціетальна свідомість інтегрована завдяки ідеалам демократії та гуманізму, ототожненню себе зі спільною драматичною історією й вірою в радісніше майбутнє [6, с. 109]. Найактивніше продукування концептуальних основ, ідеологічних підвалин інтеграційного руху припало на 20–30 рр. ХХ ст. Проблема європейської інтеграції, започаткована інтелектуальним генеруванням суспільно-філософської думки та офіційними політичними диспутами в міжвоєнний період, знайшла розв'язання в конструюванні теоретичних проєктів і конкретних кроках політичних діячів. Тодішні програмні обґрунтування об'єднаних стратегій дещо відходили від традиційно формалізованої манери формулювання, поданню ідей був властивий радше науково-публіцистичний стиль, котрий відображав наболілі переживання авторів від глибоких моральних випробувань епохи. У післявоєнні роки до пошуків інтеграційних зв'язків спонукали вже насамперед чинники економічного характеру й міркування безпеки, нині ж імпульсу до пожвавлення євроінтеграційних зусиль додає співпраця щодо боротьби з тероризмом, нелегальною міграцією, контрабандою, забезпеченості ресурсами (зокрема енергетичної незалежності). Але головного значення набуває та обставина, що Єдина Європа – це новітній геополітичний, економічний, культурний феномен, фундаментом якого слугує духовна основа, співзвучна, зокрема, з ідеями християнсько-демократичної соціальної доктрини, котрі надихнули К. Аденауера, Р. Шумана, А. де Гаспері – батьків-засновників ЄС.

Цивілізаційний вимір Нової Європи зміцнено комплексом ціннісних переконань, котрі ґрунтуються на тривалому історичному контенті. Кістяк конструкції утримують кредо невід'ємності основоположних прав і свобод: пошанування людської гідності, визнання унікальності й рівноцінності життєвого досвіду кожного конкретного індивіда, а також

необхідність установлення принципів легітимності правління, розподілу влади, верховенства права. Цьому європейські країни завдячують як наявним станом примирення всередині кожної (на жаль, нерівномірно й неоднозначно досягнутим), так і поміж собою (що теж не сповнено ще повною мірою). Утім утвердження стратегій подолання різноманітних конфліктів триває, активно осмислюються та покладаються в преамбули конкретних програм принципи гуманізму, терпимості, міжкультурного й міжцивілізаційного діалогу. Відбувається пристосування їх до умов регіонального, континентального, глобального рівнів. Посилена взаємозалежність привертає увагу до проблем, долі тих, хто поруч, як із близької, так і з більш віддаленої перспективи [6, с. 111]. Викристалізовується, нарешті, усталене розуміння: усі є мешканцями глобального ойкумене. Так, Нова Європа перебуває в стані перманентного реформування, у зв'язку з чим визначена фундаментальна мета її інститутів: підтримання культурно-історичних характеристик суб'єктів-учасників, виплекання цивілізаційної єдності, консолідація спільної ідентичності на основі взаємно значимих цінностей.

Вступ до Об'єднаної Європи країн із відмінними ціннісними установками та мотиваційними засадами суттєво ускладнив інституціональний складник розвитку спільної ідентичності. На різних темпах регіонального перебігу євроінтеграції позначився, зокрема, й цивілізаційний дисонанс. Схематично його можна зобразити за допомогою концептуального поділу цивілізаційного простору континенту на стійке західноєвропейське «ядро» з латино-протестантським генетичним корінням (Ж. Леві), «напівпериферію», уособлену країнами Центральної Європи, Балканського регіону й частково Туреччиною, а також «периферію», розосереджену здебільшого з-поміж пострадянських країн. Категорії «ядра», «напівпериферії» та «периферії» в цьому поділі не відображають суто соціально-економічних відмінностей, хоча й містять відповідний смисловий підтекст, але передусім несуть на собі відбиток поліцивілізаційного забарвлення. Усвідомлення себе як європейців різниться в цих секторах цивілізаційної самототожності в силу тривалого історичного впливу на декотрих Золотої Орди, Османської, Російської, Радянської імперій, котрі являли собою інший культурний соціотип [6, с. 105]. Отже, у рамках концептуалізації ідентифікаційних конструктів дослідженню підлягають відмінності в модальностях репрезентації між пан'європейським і «східним» дискурсами. Ідентичність «справжньої Європи» складається внаслідок дистанціювання від «східноєвропейських» широт, а конкретно від тих суб'єктів, котрі чітко персоніфікують «неєвропейську» поставу. Так, ідея про існування єдиної Європи тягне за собою неминучу політичну боротьбу щодо базових цінностей європейської цивілізації. Один із її проявів – конфлікт на Балканах. Із погляду пан'європейського ліберального дискурсу Югославія на чолі з С. Мілошевичем являла собою пережиток старої Європи, взірець «східної» практики, коли суверен почуває себе повновладним володарем на своїй території щодо свого народу, а отже, така ситуація підлягала примусовій корекції. Тут виявляється особливе значення поняття Іншого як центральної категорії у вивченні форм політичної взаємодії. Подібно до того як ідея європейської цивілізації сформувалася під впливом розповідей мандрівників, котрі відтворили (почасти деспотичний – С. М.) образ Східної Європи, уявлення сучасної цивілізації, основаної на принципах демократії та прав людини, потребують образу недостатньо цивілізованої «периферії», котру необхідно врозумляти методом гуманітарного втручання [2, с. 86–87]. Відсутність «східності» в такий спосіб постає визначальною ознакою європейської та й загалом глобальної транснаціональної ідентичності. Утім висхідною тезою цієї роботи є припущення про можливість заснування спільноти на основі культури толерантності й визнання відмінностей, тож за цією логікою ми повинні зосередитися на новій концептуалізації спільної ідентичності європейських країн як колективного суб'єкта – Об'єднаної Європи.

Як бачимо, нинішня ситуація вимагає глибокого аналізу стосовно спільності культурно-етичних кодів між двома полюсами європейського континенту – Західною та Східною Європою, зокрема Росією, котра вважає східноєвропейський регіон сектором свого геополітичного впливу. Під час першої хвилі євроінтеграційних поривів СРСР (одна з форм історичної тяглості російської державності – С. М.) ще не мав важливого геостратегічного значення як частка Європи, якого набув після Другої світової війни, коли до його складу ввійшли країни Прибалтики, західні регіони України та Білорусі, Кенігсберг, було укладено Варшавський договір. Уже в другій половині ХХ ст., у часи свого розквіту, радянський режим як основний опонент, а часом і запеклий супротивник Об'єднаної Європи не подавав жодної надії на демократизацію. Перспективи ж розпаду комуністичної наддержави видавалися примарними, тому ніхто не плекав ілюзій щодо входження «країн зі Сходу» до «європейського дому». Виняток становили лише балтійські країни, котрих, як уважалося, вихопили з європейської сім'ї внаслідок окупації, котрі, відповідно, мали зарезервоване місце в Євроспільці, як тільки випаде нагода повернення. Натомість по завершенні «холодної війни» в Європі розпочався «національний ренесанс», що стимулювало науковий інтерес до соціокультурних характеристик східноєвропейської ідентичності як важливого складника міжсуб'єктних відносин. Механізми конструювання єдиної демократичної транснаціональної ідентичності, виплекання спільних цінностей посіли центральне місце серед наукових зацікавлень.

Список використаної літератури

1. Киселёв И.Ю. Проблема образа государства в международных отношениях: конструктивистская парадигма. URL: <http://www.politex.info/content/view/367/30/>.
2. Морозов В. Понятие государственной идентичности в современном теоретическом дискурсе. *Международные процессы*. 2006. Т. 4. № 1. С. 86–87.
3. Нойманн И. Использование «Другого»: Образы Востока в формировании европейских идентичностей / пер. с англ. В.Б. Литвинова и И.А. Пильщикова, предисл. А.И. Миллера. Москва : Новое издательство, 2004. 336 с.
4. Пиляев И.С. Евроинтеграционный процесс в свете теории цивилизаций. *Цивилизационная структура современного мира* : в 3 т. Киев : Наук. думка, 2006. Т. 2 : Макрохристианский мир в эпоху глобализации / под ред. акад. НАН Украины Ю.Н. Пахомова и док. филос. наук Ю.В. Павленко. С. 92–103.
5. Пиляев И.С. Идейное наследие и политические достижения панъевропейского движения. *Цивилизационная структура современного мира* : в 3 т. Киев : Наук. думка, 2006. Т. 2 : Макрохристианский мир в эпоху глобализации / под ред. акад. НАН Украины Ю.Н. Пахомова и док. филос. наук Ю.В. Павленко. С. 138–151.
6. Пиляев И.С. Полицивилизационная природа Современной «Большой Европы». *Цивилизационная структура современного мира* : в 3 т. Киев : Наук. думка, 2006. Т. 2 : Макрохристианский мир в эпоху глобализации / под ред. акад. НАН Украины Ю.Н. Пахомова и док. филос. наук Ю.В. Павленко. С. 103–112.
7. Пиляев И.С. Трансформация политической архитектуры Европы и место в ней Совета Европы. *Цивилизационная структура современного мира* : в 3 т. Киев : Наук. думка, 2006. Т. 2 : Макрохристианский мир в эпоху глобализации / под ред. акад. НАН Украины Ю.Н. Пахомова и док. филос. наук Ю.В. Павленко. С. 122–138.
8. Цыганков А., Цыганков П. Кризис идеи «демократического мира». *Международные процессы*. 2005. Т. 3. № 3. С. 41.

**CONSTITUTION AND CONSOLIDATION OF THE IDEA OF EUROPEAN UNITY
IN THE CONTEXT OF BUILDING UP THE COMMON IDENTITY****Sviatoslav Motren***Lviv National University of Ivan Franko,
Philosophical Faculty, Department of Theory and History of Political Science
Universytets'ka str. 1, 79000, Lviv, Ukraine*

In this article the concrete models of building the transboundary identities, which support transformation of the political communities for their larger openness, on a basis of specific theoretical constructs are looked through. The focus is put on the models, which have demonstrated the promising results as, for instance, the successful overwhelming of the barriers between the West and the East within the European region.

One of the samples, that illustrate the tendencies of contemporary scientific political discourse – the constructing of European identity, – is analyzed. The alternative to the doctrine, which has guaranteed the security from all the forms of external danger by closure of borders, is presented, namely the concept of overcoming of the heritage of past and prevention of the new conflicts through the deepening of integration between the states. The contextual-historical grounds for the elaboration in terms of the integration theory are featured out. The leading schools – sociologic, (neo)-institutional, constructivist – define the priority of substantial content of the relations between state and non-state participants of integrational processes. They put an emphasis on the idea-valuable component of the inter-subjective communication. Strictly due to the “constructivist” aspect one may find straight dependence of successes, scales and tendencies of the integration from the normative core-principles, qualitative ideological content of political programs. The aim of this article is to give the rationale for the principles of democracy, supremacy of law, individual freedom, respect of diversity, which serves as the fundament for the integrative practice in EU countries, and could be used as the orienteer for inter-subjective relations in the widest context.

The amazing successes of the European political and economical integration during the years of the “Cold War” have inspired the integrative tendencies all over the world. However, the numerous challenges, which have occurred through the last decades, are likely to cross over the achievements of the EU’s integration. One of the most danger factors in this context is connected with Islam (the cleavage on the ground of migration in many of the European countries): Europe remains weak before the “nationalism’s disease”, so its virus is able to ruin the United Europe’s contemporary “body”. Moreover, inside the EU there are plenty of dissimilarities that lead to the fabulous backstage disagreements and impact the course and final perspective of the integration.

Key words: European identity, societal consciousness, identity, democracy, humanism, Pan-European and “Eastern” discourse, civilization’s self-determination.